

บทที่ 10

การทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing)

ในการวิจัยทั่วไป ผู้วิจัยมักจะเริ่มต้นจากการคิดหาหัวข้อปัญหาในการวิจัยให้ได้ ก่อนต่อจากนั้นซึ่งทำการศึกษาเอกสารและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะหาเส้นทางในการ แก้ปัญหาอธิบายปัญหาให้ชัดเจน แล้วจึงคาดคะเนคำตอบ โดยการตั้งสมมติฐาน การตั้ง สมมติฐานเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากในการวิจัย ทั้งนี้เพราะการตั้งสมมติฐานจะช่วย แนะนำแนวทางค้นหาคำตอบของปัญหาที่ต้องการศึกษา

10.1 สมมติฐาน (Hypothesis) หมายถึง ข้อความที่แสดงถึงการคาดคะเนคำตอบไว้ล่วงหน้า (Expected answer) สมมติฐานจึงเป็นข้อสมมุติที่สมเหตุสมผล สมมติฐานแบ่ง ออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. **สมมติฐานทางการวิจัย (Research hypothesis)** เป็นข้อความที่คาดคะเน แนวคำตอบของการวิจัยล่วงหน้า ส่วนใหญ่จะเขียนสมมติฐานชนิดนี้ในรูปของข้อความที่ ใช้ภาษาเป็นสื่อในการอธิบายให้ผู้อ่านเข้าใจได้ตรงกัน และมักเป็นข้อความที่แสดงความ สัมพันธ์ของตัวแปรตั้งแต่สองตัวขึ้นไปว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างไร เช่น นักเรียน ชายมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ดีกว่านักเรียนหญิง

2. **สมมติฐานทางสถิติ (Statistical hypothesis)** หมายถึงข้อความเกี่ยวกับ พารามิเตอร์ (parameter) ของประชากรที่ต้องการทดสอบด้วยวิธีทางสถิติ และผลจาก การทดสอบจะเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจว่าจะยอมรับหรือปฏิเสธค่าพารามิเตอร์ตัวนั้นสมมุติ- ฐานทางสถิติ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

2.1 **สมมติฐานเป็นกลาง (Null hypothesis)** เป็นสมมติฐานทางสถิติที่ ตั้งเอาไว้เพื่อการทดสอบ โดยกำหนดค่าพารามิเตอร์เป็นค่าคงที่ค่าหนึ่ง นิยมใช้สัญลักษณ์ H_0 แทนสมมติฐานเป็นกลาง เช่น

$$H_0 : \mu = 70$$

$$H_0 : \rho_{xy} = .53$$

$$H_0 : \mu_1 - \mu_2 = 0$$

2.2 สมมุติฐานเพื่อเลือก (Alternative hypothesis) หมายถึงสมมุติฐานใดๆ ที่ไม่ใช่ Null hypothesis โดยทั่วไปสมมุติฐานเพื่อเลือกมักจะเป็นสมมุติฐานที่คาดว่าจะเป็ผลของการวิจัย สมมุติฐานชนิดนี้ตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นทางเลือกในกรณีที่ปฏิเสธสมมุติฐานเป็นกลางและนิยมใช้สัญลักษณ์ H_1 แทนสมมุติฐานเพื่อเลือก ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แบบ คือ

2.2.1 สมมุติฐานแบบมีทิศทาง (Directional alternative hypothesis) เป็นการกล่าวถึงพารามิเตอร์อย่างเจาะจงว่ามีค่ามากกว่า หรือน้อยกว่าค่าใดค่าหนึ่ง การจะตั้งสมมุติฐานแบบนี้ได้ จะต้องมืเหตุผลหรือข้อมูลยืนยันอย่างเพียงพอ เวลาใช้สถิติทดสอบจะใช้การทดสอบแบบทางเดียว (One-tailed test) เช่น

$$\begin{array}{l|l} H_0 : \mu_1 = \mu_2 & H_0 : \rho_{xy} = .75 \\ H_1 : \mu_1 > \mu_2 & H_1 : \rho_{xy} > .75 \\ \text{หรือ } H_1 : \mu_1 < \mu_2 & \text{หรือ } H_1 : \rho_{xy} < .75 \end{array}$$

2.2.2 สมมุติฐานแบบไม่มีทิศทาง (Non-directional alternative hypothesis) เป็นการกล่าวถึงพารามิเตอร์ว่ามีค่าไม่เท่ากับค่าใดค่าหนึ่ง เหตุที่คาดคะเนคำตอบในลักษณะนี้ก็เพราะว่าไม่มีเหตุผลหรือข้อมูลยืนยันเพียงพอ จึงใช้การทดสอบแบบสองทาง (Two-tailed test) เช่น

$$\begin{array}{l|l} H_0 : \mu_1 = \mu_2 & H_0 : \rho = .75 \\ H_1 : \mu_1 \neq \mu_2 & H_1 : \rho \neq .75 \end{array}$$

10.2 การทดสอบสมมุติฐานทางสถิติ (Testing a statistical hypothesis) เป็นกระบวนการตัดสินใจโดยใช้วิธีการทดสอบทางสถิติว่าจะปฏิเสธ (reject) สมมุติฐานเป็นกลางหรือไม่ ถ้าปฏิเสธสมมุติฐานเป็นกลาง ก็หมายถึงว่าจะต้องยอมรับ (accept) สมมุติ

ฐานเพื่อเลือก จะเห็นได้ว่าการทดสอบสมมติฐานนั้นจะเริ่มต้นด้วยการสมมุติค่าพารามิเตอร์ของประชากร และทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างมาเป็นหลักฐานในการตัดสินใจว่าจะยอมรับหรือปฏิเสธสมมติฐานนั้นผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานจะมีอยู่ 2 ลักษณะดังนี้

1. การปฏิเสธสมมติฐาน หมายความว่าค่าสถิติที่คำนวณได้จากกลุ่มตัวอย่างแตกต่างไปจากค่าพารามิเตอร์ตามสมมติฐานเป็นกลางมาก และความแตกต่างนี้มีมากจนเกินขอบเขตที่จะยอมรับได้ ซึ่งถือว่าเป็นความแตกต่างที่แท้จริง และความแตกต่างนี้ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างบังเอิญ และอาจกล่าวได้ว่าการทดสอบมีนัยสำคัญ (significant) ผู้วิจัยจึงต้องปฏิเสธสมมติฐานเป็นกลางและยอมรับสมมติฐานเพื่อเลือก

2. การไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานเป็นกลาง หมายความว่าค่าสถิติที่คำนวณได้จากกลุ่มตัวอย่างแตกต่างไปจากค่าพารามิเตอร์ตามสมมติฐานเป็นกลางเพียงเล็กน้อย และความแตกต่างนั้นอยู่ในขอบเขตที่ยอมรับได้ ซึ่งถือว่าเป็นความแตกต่างที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ (by chance) อันอาจเนื่องมาจากความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง และมีใช้เป็นการแตกต่างที่แท้จริงจึงกล่าวได้ว่าการทดสอบไม่มีนัยสำคัญ (Non—significant)

10.3 ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Level of significant) หมายถึงความน่าจะเป็นที่ผู้วิจัยอนุญาตให้ปฏิเสธ Null hypothesis ที่เป็นจริง ซึ่งก็คือโอกาสของการเกิดความคลาดเคลื่อนแบบที่ 1 (Type I Error) ของการทดสอบสมมติฐานทางสถิตินั่นเอง โดยทั่วไปนิยมใช้ α แทนค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ ค่า α นั้นนิยมกำหนดให้เป็น .05 หรือ .01 แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยอาจกำหนดค่า α ให้เป็นค่าอื่นก็ได้เช่น $\alpha = .02$ หรือ $\alpha = .01$ ฯลฯ โดยปกติผู้วิจัยจะต้องกำหนดค่า α ก่อนที่จะทำการทดสอบสมมติฐาน

10.4 ระดับความเชื่อมั่น (Level of confidence) หมายถึงความน่าจะเป็นในการยอมรับ Null hypothesis ที่เป็นจริง $(1-\alpha)$ โดยทั่วไปนิยมคำนวณออกมาเป็นร้อยละ เช่น ถ้าผู้วิจัยกำหนดค่า $\alpha = .05$ ระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 หรือ 95%

10.5 ความคลาดเคลื่อนในการตัดสินใจ (Error of decision making)

ในการตัดสินใจที่จะยอมรับ หรือปฏิเสธสมมุติฐานเป็นกลางนั้นขึ้นอยู่กับค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบ ซึ่งคำนวณได้จากกลุ่มตัวอย่าง มิใช่เป็นค่าที่คำนวณจากประชากรโดยตรง จึงอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการตัดสินใจได้ ความคลาดเคลื่อนในการตัดสินใจมีอยู่ 2 ชนิด คือ

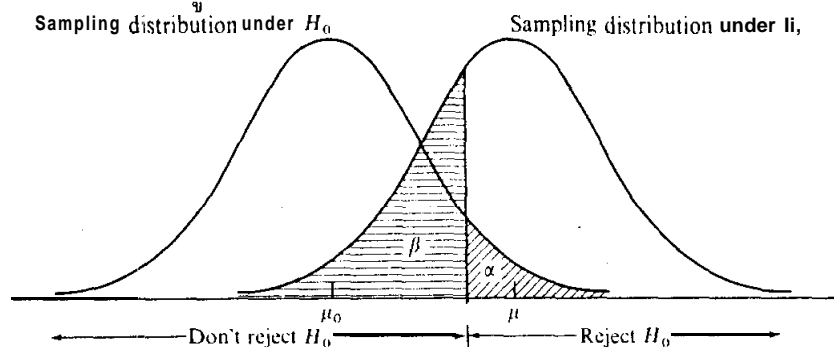
1. ความคลาดเคลื่อนแบบที่ 1 (Type I error) หมายถึงความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการที่นักวิจัยปฏิเสธสมมุติฐานเป็นกลาง ทั้ง ๆ ที่สมมุติฐานเป็นกลางนั้นเป็นจริง ความคลาดเคลื่อนแบบที่ 1 มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นเท่ากับ α

2. ความคลาดเคลื่อนแบบที่ 2 (Type II error) หมายถึงความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการที่นักวิจัยไม่ปฏิเสธสมมุติฐานเป็นกลาง ทั้ง ๆ ที่สมมุติฐานเป็นกลางนั้นเป็นเท็จ ความคลาดเคลื่อนแบบที่ 2 มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นเท่ากับ β

ความคลาดเคลื่อนทั้ง 2 ชนิดนี้สามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

		สมมุติฐานที่แท้จริง	
		เป็นจริง	เป็นเท็จ
การตัดสินใจ	ปฏิเสธ H_0	Type I error (α)	Power of test ($1-\beta$)
	ไม่ปฏิเสธ H_0	good decision ($1-\alpha$)	Type II error (β)

ซึ่งอาจเขียนเป็นรูปแสดงความคลาดเคลื่อนทั้ง 2 ชนิดได้ดังนี้

10.6 อำนาจของการทดสอบ (Power of test) หมายถึงความน่าจะเป็นในการปฏิเสธสมมติฐานเป็นกลางที่เป็นเท็จ ซึ่งมีค่าเท่ากับ $1-\beta$

10.7 ประเภทของการทดสอบสมมติฐานทางสถิติ

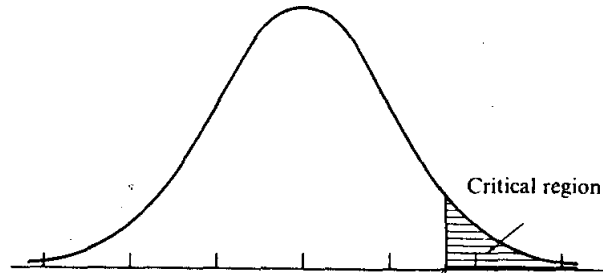
การทดสอบสมมติฐานใด ๆ นั้น สมมติฐานเพื่อเลือกจะเป็นตัวกำหนดประเภทของการทดสอบซึ่งมีอยู่ 2 ลักษณะดังนี้

1. การทดสอบแบบทางเดียว (One tailed test) ใช้ในกรณีที่สมมติฐานเพื่อเลือกเป็นแบบกำหนดทิศทาง เช่น “น้อยกว่า” หรือ “มากกว่า” ดังนั้นค่าระดับความมีนัยสำคัญ (α) ของการทดสอบจึงอยู่ที่ปลายข้างใดข้างหนึ่งของโค้งการแจกแจงดังตัวอย่าง

$$H_0 : \mu_1 = \mu_2$$

$$H_1 : \mu_1 > \mu_2$$

จากสมมติฐานเพื่อเลือกข้างต้น จะเห็นว่าค่า α จะตกอยู่ทางด้านขวาของโค้งดังนี้

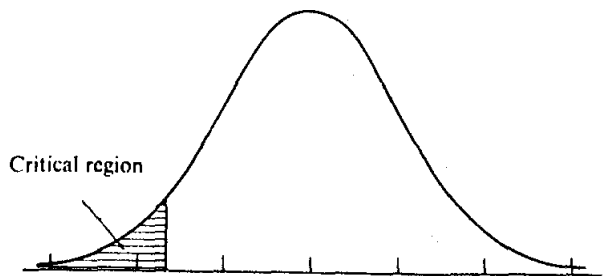

หรือ ถ้าตั้งสมมติฐาน ว่า

$$H_0 : \mu_1 = \mu_2$$

$$H_1 : \mu_1 < \mu_2$$

ค่า α ก็จะตกอยู่ทางด้านซ้ายของโค้ง ดังนี้

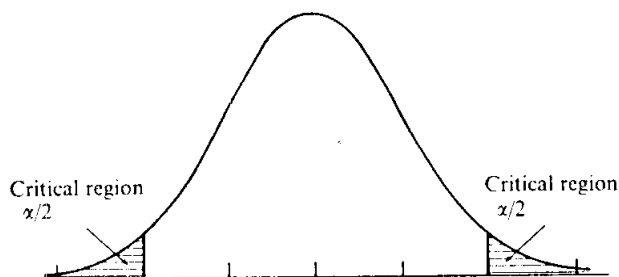

2. การทดสอบแบบสองทาง (Two tailed test) ใช้ในกรณีที่มีสมมติฐานเพื่อเลือกไม่แสดงทิศทางของความแตกต่างระหว่างค่าพารามิเตอร์ที่ต้องการทดสอบ ระดับความมีนัยสำคัญ (α) ของการทดสอบจะถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน และอยู่คนละด้านของโค้งการแจกแจง เช่น

$$H_0 : \mu_1 = \mu_2$$

$$H_1 : \mu_1 \neq \mu_2$$

ถ้า α จะตกอยู่ทั้งสองข้างของพื้นที่ใต้โค้งการแจกแจง ดังนี้

แบบฝึกหัด 10

1. ทำไมเมื่อ retain null hypothesis แล้วจึงสรุปไม่ได้ว่า null hypothesis เป็นจริง จึงให้เหตุผลในเชิงตรรก
2. ถัดจาก Type I error จำเป็นหรือไม่ที่จะทำให้ Type II error เพิ่ม
3. สุ่มนักศึกษารามคำแหงมา 100 คน กำหนดอายุเฉลี่ยได้ 21.4 ปี ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4 ปี จะสรุปได้หรือไม่ว่านักศึกษารามคำแหงอายุเฉลี่ยมากกว่า 19 ปี กำหนด $\alpha = .05$
4. สุ่มนักศึกษารามคำแหงมา 15 คน กำหนดเกรดเฉลี่ยได้ 2.4 ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน .48 จะสรุปได้หรือไม่ว่านักศึกษารามคำแหงได้เกรดเฉลี่ยไม่เกิน 2.9 กำหนด $\alpha = .01$
5. ทอดลูกเต๋า 60 ครั้ง ออกแต้ม 1 จำนวน 45 ครั้ง จะสรุปได้หรือไม่ว่าเต๋าลูกนี้ถ่วง กำหนด $\alpha = .01$
6. ถ้าปล่อยตามยถากรรม จากสถิติปีที่แล้วสุ่มจังหวัดในประเทศไทยมา 35 จังหวัด พบว่าเกิดน้ำท่วม 3 จังหวัด หากปล่อยตามยถากรรมต่อไปในปีนี้ จะสรุปได้หรือไม่ว่าจะมีน้ำท่วมประเทศไทยอย่างน้อย 1 จังหวัด กำหนด $\alpha = .05$
7. ค่า α จะเป็นเท่าใดขึ้นอยู่กับอะไร เราจะรู้ α ภายหลังจากกำหนดค่าสถิติที่ใช้ทดสอบแล้วได้หรือไม่ ในการทดสอบสมมติฐานอันหนึ่ง α จะมี 2 ค่า เพื่อเป็นตัวเลือกได้หรือไม่
8. เราจะลดทั้ง Type I และ Type II error พร้อมๆ กันได้หรือไม่ ถ้าได้โดยวิธีใด ถ้าไม่ได้เป็นเพราะเหตุใด
9. Power เกี่ยวข้องกับ Type I error หรือไม่อย่างไร
10. ทดลองสอน MR 371 สองวิธีดังนี้
กลุ่มที่ 1 นักศึกษา 15 คน เลือกมาอย่างสุ่ม สอนโดยวิธีบรรยาย
กลุ่มที่ 2 นักศึกษา 20 คน เลือกมาอย่างสุ่ม สอนโดยวิธีค้นพบ
(Discovery method)

เมื่อสอนจบแล้ว ทดสอบด้วยข้อสอบฉบับเดียวกันปรากฏว่า

$$\text{กลุ่มที่ 1 } \bar{X} = 90 \quad S^2 = 16$$

$$\text{กลุ่มที่ 2 } \bar{X} = 68 \quad S^2 = 18$$

จงทดสอบว่าการสอนสองวิธีนี้ให้ผลต่างกันหรือไม่ ($\alpha = .01$)

11. ในการทดสอบสมมติฐานอย่างเดียวกัน ประชากรเดียวกัน ข้อต่อไปนี้ ข้อใด
มี Power ของการทดสอบสูงสุด เพราะเหตุใด

ก. $n_1 = 150$, $n_2 = 50$, $\alpha = .05$

ข. $n_1 = 100$, $n_2 = 75$, $\alpha = .01$

ค. $n_1 = 120$, $n_2 = 60$, $\alpha = .02$

ง. $n_1 = 180$, $n_2 = 120$, $\alpha = .10$